

УДК: 657. ()

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ПОДАТКОВОЇ ЗВІТНОСТІ

*Петришин Л.П., к.е.н., доц. кафедри бухгалтерського обліку і аудиту
Львівського національного аграрного університету*

В статті вивчено історичні етапи розвитку податкової звітності та їх вплив на сучасне становлення податкової системи та звітності. Обґрунтовано необхідність постійного удосконалення податкової звітності на засадах дотримання визначених принципів.

Історичний етап, податок, податкова звітність, податкова система.

Постановка проблеми. Реформування економіки України зумовило значні зміни фінансового механізму її регулювання, зокрема податкової системи. Ця система стала однією з найважливіших у фінансових відносинах між державою і суб'єктами господарювання. Податкова система в цілому та звітність зокрема, постійно вимагає розвитку та удосконалення. Водночас, з метою розробки формування пріоритетних засад розвитку податкової звітності на перспективу, доцільним є дослідження її ключових історичних етапів розвитку в минулому.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Історія бухгалтерської звітності в цілому та податкової зокрема знаходить відображення у працях А.Сміта, Ж. Соварі, Я.В. Соколова, Лупикової Е.В. та інших.

Формулювання мети та завдань статті. Метою написання статті є дослідити розвиток податкової звітності крізь призму розвитку історії податків. Основними завданнями є: розкрити особливості податкової звітності на кожному історичному етапі її формування; розглянути сутність податків і їхнє місце в економічній системі суспільства; визначити проблемні питання та механізм сплати податків.

Виклад основного матеріалу. Історія розвитку податкової звітності бере свій початок ще з древніх часів. На сьогодні встановлено, що перші матеріальні свідчення про сплачені податки, тобто перші форми податкових декларацій, датуються 3300-3200 роками до нашої ери і були у вигляді глиняних пластинок з письмовими звітами підданих єгипетським царям про передачу їм десятої частки майна у вигляді полотна і олії.

У Стародавньому Римі з кінця I століття до нашої ери існував, так званий, “фіск” (з латини “fiscus” – кошик) – приватна скарбниця імператора, що знаходилася у розпорядженні чиновників і поповнювалася доходами з імператорських провінцій.

У ранніх феодальних державах податки розглядалися як дарунки главі держави, наприклад в Англії в середні століття поняття “податок” і “дарунок” виступали майже синонімами і позначалися одним словом “gift”; у Німеччині назва податків була пов'язана з проханням з боку держави сплатити податок, дотепер у німецькій мові, як і раніше, назва податку – “steuer” означає підтримку.

Перша згадка методики збору податків у вітчизняній літературі описує “Повість минулих літ” (1113 р.) літописця Нестора, у якій йде мова про похід 945 року київського князя Ігоря на древлян за даниною.

У XIV-XVII ст. існувала система податків, що не була спрямована на окремих громадян. Податковою одиницею фактично виступала родина, яка платила “подимне”, тобто податок з будинку (труби, диму). Така система називалася подимною. Саме в цей період з'явився термін “бухгалтер”; виник подвійний запис; створені національні облікові системи: італійська, німецька, французька, англійська; у бухгалтерському обліку Жак Соварі (1622 - 1690 рр.) розділив рахунки на синтетичні й аналітичні, класифікував баланси на інвентарні (оцінка за собівартістю) і конкурентні (оцінка за поточними цінами), почав практикувати торгіву калькуляцію. [9]

**Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції
професорсько-викладацького складу, науковців, аспірантів і студентів
«Роль інститутів освіти та науки у формуванні інноваційної культури суспільства»**

До середини XVIII ст. у російській мові для позначення державних зборів використовувалося слово "подать". Вперше в економічній літературі термін "податок" ужив у 1765 р. відомий російський історик А. Поленов (1738-1816 р.р.) у своїй роботі "Про кріпацьке становище селян у Росії". А з XIX ст. термін "податок" став основним у Росії при характеристиці процесу вилучення коштів у скарбницю держави. [2]

Розвиток податкової системи у XVIII ст. визначався такими характеристиками: податкові платежі являли собою разові вилучення; періодично правителям надавалися надзвичайні повноваження для стягування тих чи інших видів податків; збором податків займалися, так звані, "відкупники", які викупували встановлені податки в держави, вносячи повну суму податку у скарбницю, згодом відкупник здійснював збір податку з населення; у цей період формуються дві основні парадигми обліку – камеральна і проста бухгалтерія.

Крім того, у XVIII ст. сформувалося уявлення про те, що податок має не тільки економічний, але і правовий зміст. [5]. Саме в цей період податок став розглядатися як юридичний обов'язок громадян перед державою:

- у Франції - "impôt", що означає "примусовий платіж";
- у Росії - "податок", від "накласти", "обкласти", тобто - примусити;
- в Англії - "tax", тобто "такса", "норма" і т.д.

Структура оподаткування поступово перенаправлялася від непрямого оподаткування до прямого. Саме таке розуміння суті податків збереглося і до наших днів. Так, у XVIII ст. з'явилися перші квитанції про сплату податку приватними особами. Документальним свідченням того часу про сплату податків в Україні може бути Квитанція про сплату подимного податку селянина. Цей документ свідчить про існування цивілізованого документообігу з обліку, звітності й сплати податків в Україні.

Найбільшого розвитку облік і звітність одержали в XIX столітті. Саме тоді виникли правила подачі публічної звітності, з'явилися товариства бухгалтерів, були прийняті закони, які є актуальними і сьогодні.

У період Промислової революції XIX століття розвиток податкової звітності характеризується зменшенням кількості податків. Поступово в суспільстві поряд із розвитком фінансової науки відбувається становлення науково-теоретичних поглядів на природу, проблеми і методики оподаткування. У 1818 році в Росії з'явилася перша велика праця в галузі оподаткування – "Досвід теорії податків", автором якої виступив російський економіст, учасник руху декабристів М. Тургенев. Даний здобуток – це класичне дослідження основ державного оподаткування, окремі аспекти якого не втратили своєї актуальності і до сьогоднішнього дня.

На початку XX ст. поряд з акціонерними товариствами багато підприємств інших форм власності зіштовхувалися з необхідністю публікації своєї звітності. Першим російським ученим, який звернув увагу на необхідність визначеної упорядкованості звіту й звітності, був А.К. Рошаківський. [4]. Він спростував існуючу на той час в Росії думку про неможливість і недоцільність структурування й уніфікації звітності і запропонував типову форму балансу.

Фінансова система СРСР розвивалася у відмінному від капіталістичного світу руслі. Її основу складали адміністративні методи вилучення прибутку підприємств і перерозподіл фінансових ресурсів через бюджет держави. Відрахування державі від прибутку підприємств складали від 66 до 93%. Податкові виплати більшості громадян складали відповідно 13% прибуткового податку.

На сьогодні, розвиток податкової звітності характеризується активним залученням сучасних інформаційних технологій, що значно спрощує процес сплати податків. Саме завдяки розширенню доступності до інформаційних технологій покращуються перспективи позитивної взаємодії платників податків та органів Державної податкової служби. Зокрема, можливість подачі податкової звітності у електронній формі виключає контакт платника податку з державним службовцем, що, у свою чергу, знижує ймовірність виникнення корупції у системні взаємовідносин "платник-податковий інспектор". [10].

СЕКЦІЯ 2

«Удосконалення процесів менеджменту, обліку та аудиту на підприємствах: світовий та вітчизняний досвід»

Податкова система отримала новий “Податковий кодекс України”, прийнятий 02.12.2010р., що вніс суттєві зміни як до основних засад оподаткування, так і до податкової звітності, зокрема. Слід відмітити, що науковцями та економістами далеко неоднозначно трактуються зміни, що спричиненні зміною законодавства у сфері податків. Чітко зрозуміло одне – що ця сфера регулювання потребує й надалі змін та удосконалення, про що свідчить кількість поправок, що були прийняті.

Висновки. Аналіз основних етапів розвитку податкової звітності показав, що вона змінювалась і еволюціонувала, залежно від конкретного історичного періоду та вимог часу. На сьогодні, розбіжність серед науковців та економістів-практиків у питанні складання та розвитку податкової звітності зумовлює до її постійного удосконалення на засадах дотримання принципів комплексності, системності, повноти, своєчасності та об’єктивності.

Список використаних джерел

- 1 Соколов Я.В. Бухгалтерский учет от истоков до наших. - 638 с.
2. Smith A. An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations /A. Smith: Vol.I. London, 1796.
3. Edwards J.K. A History of Financial Accounting/ J.K. Edwards : London-N.Y., 1989.
4. Stevelinck E. La comptabilite a travars les ages / E. Stevelinck // -Bruxelles, 1970.
- 5.Родина Л.Н.Этапы развития бухгалтерского учета : учебное пособие / Л.Н. Родина, Л.В. Пархоменко. – Тамбов : Изд-во Тамб. гос.техн. ун-та, 2007. –100 с.
- 6.Дебет-Кредит №01-02 - Практична бухгалтерія -Школа бухгалтера
Електронний ресурс: [dtkk.com.ua>school/ukr/2003/01-02/01sc11.html].

ИСТОРИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ НАЛОГОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ

Петришин Л.П.

В статье изучены исторические этапы развития налоговой отчетности и их влияние на современное становление налоговой системы и отчетности. Обоснована необходимость постоянного усовершенствования налоговой отчетности на принципах соблюдения определенных принципов.

Исторический этап, налог, налоговая отчетность, налоговая система.

HISTORICAL ASPECTS OF TAX ACCOUNTING

Petryshyn L.

The historical stages of development of the tax accounting and their influence are studied on the modern becoming of the tax system and accounting is considered in the article. The necessity of permanent improvement of the tax accounting is reasonable on principles of observance of certain principles.

The historical stage, tax, tax accounting, tax system.